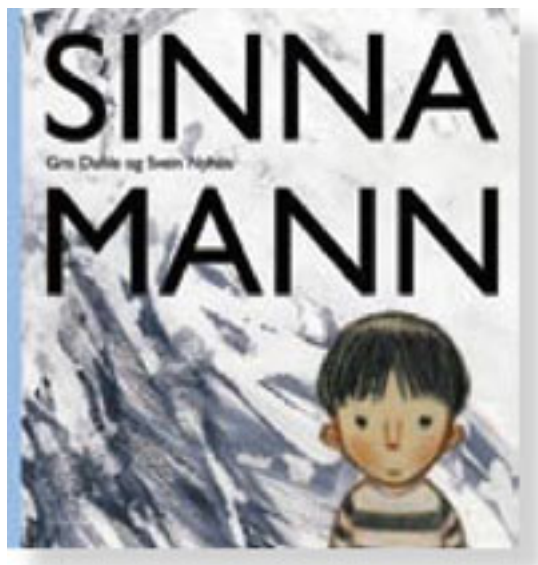

Bokanmeldelser

Gro Dahle og Svein Nyhus

Sinna Mann

Oslo: J.W.Cappelens forlag, 2003

Kr 229. 19 sider. ISBN 82 - 02 - 23116 - 7

Anmeldt av Kirsten Sogn

Gro Dahle og Svein Nyhus kom høsten 2003 med sin 6. illustrerte barnebok. I boken «Sinna Mann» tar de opp temaet familievold. Boken handler om gutten Boj som har en Pappa som har en sinna mann inni seg. Både Pappa og Mamma og Boj blir maktesløse overfor denne urkraften når den slipper løs og bringer med seg vold og redsel.

Boken er laget på initiativ fra fami-lierådgiver Øivind Aschjem og i sam-arbeid med psykologspesialist Solveig Karin Bø Vatnar i prosjekt «Vitne til vold». Den er gjennomarbeidet i forhold til temaer som er av betydning for voldsutsatte barn og vil uten tvil være et godt hjelpemiddel i det tera-peutiske arbeidet med disse barna. Selv har jeg opplevd at den har åpnet opp for følelser i min pågående egenerapi. Barnebøker av denne kvalitet kan være en innfallsport også i voksentterapi.

Det som ligger meg på hjertet i denne bokanmeldelsen er imidlertid ikke de terapeutiske sidene, men boken som barnebok. Den har vært anmeldt i dagsaviser under overskrifter som «En bok mest for voksne?» (Anne Grethe Lerum/VG) og «Sinna Mann – bare for terapeutene?» (Kaja Korsvoll/Aften-posten.) Begge anmelderne er i tvil om boken hører hjemme under juletreet, og Kaja Korsvoll spør om vanlige barn med trygge hjemmeforhold bør skånes for boken. Dette gir assosiasjoner til dagens tendens til profesjonalisering av medmenneskelighet og møtet med livets uavvendelige smerte. Det er synd om foreldre og barn går glipp av «Sinna Mann» fordi den blir definert som «bare for profesjonelle». Innenfor den ytre rammen familievold tar boken opp vik-tige *livstemaer* som berører alle barn.

Angst og redsel er en del av livet. Ingen slipper unna, selv ikke det mest beskyttede barn. Boken setter ord på hvordan det kan kjennes å være redd: «Det er noe som kryper fram fra kro-kene. Noe som venter mellom plankene i veggen». «Boj gjemmer seg i pusten. Gjemmer seg langt inne i magen som strammer seg».

Pappa'n til Boj svinger mellom snill og sint. Alle barn må forholde seg til at levende vesener forandrer seg – ofte uforklarlig – fra snille og trygge til farlige og skremmende og tilbake igjen. Det er en del av livet at det gode og det vonde lever side om side. Det behøver ikke bli så farlig som for Boj, men selv en vanlig irettesettelse eller storebrors slag når lillebror vil være med og leke, kan oppleves uforklarlig og skremmende.

Bojs Mamma blir like liten og redd som Boj og kan ikke stoppe Pappas Sinna Mann. Også i vanlige trygge familier er det slik at foreldre ikke kan beskytte sine barn mot alt. Boken åpner for samtaler om hva barnet er redd for, og hvem som kan hjelpe hvis ikke mor eller far er tilgjengelige. Heldigvis finnes det hjelp også for Boj. Han klarer å gå ut av huset der Sinna Mann herjer. Litt etter litt får han mot til å skrive til Kongen, hjulpet av troen på at nabokonen, fuglene, hunden vet om Bojs redsel og Sinna Mann. Også barn kan gjøre noe når livet er vanskelig. De kan snakke med noen – dele opplevelsene – kanskje også få noen til å hjelpe. Boj spør Kongen om det er hans skyld at Sinna Mann kommer. Et grunnleggende spørsmål for alle barn som så lett setter seg selv i sentrum for alt som skjer. «Det er ikke din skyld» sier Kongen mens Mamma og Pappa hører på. Denne kongelige uttalelse unner jeg alle små boklesere å få med seg.

Boken åpner altså opp for mange temaer som ethvert barn kan ha bruk for å høre om og snakke med voksne om. Men er det nødvendig å utsette vanlige barn for en så voldsom framstilling med Pappa Sinna Mann som i rødglødende raseri kaster seg over gråtende Mamma mens lille Boj holder rundt seg selv? Selvfølgelig ikke, det er mange måter å fortelle barn om Livet. Men er det *skadelig*? Og mister de «snille» versjonene noe på veien?

Menneskene har alltid vært fascinert av dramatiske historier. Folkeeventyrene er eksempler på dette. Hvordan reagerer barn på historien om den slemme stemoren som i sjalusi setter Snøhvit ut i skogen for å dø? De første møtene med eventyrene kan være ganske nifse, men når den voksne forteller på en trygg og god måte i kontakt med barna, blir det ikke overveldende. Det blir en måte å mestre det nifse.

Men boken «Sinna Mann» er ingen vanlig eventyrbok med kongsdøtre, hekser og troll. Den handler om nåtid, om deg og meg, om vår tids kjernefamilie. Hvordan få den nødvendige avstand? Kanskje er dette et problem for oss voksne mer enn for barna. For et barn som ikke selv har opplevd vold i famili-en, vil de dramatiske elementene kunne fortone seg som eventyrpreget. Gro Dahles poetiske språkdrakt øker denne opplevelsen med gjentakelser, rytme og rim: «Muskler muskler seg. Knokler knokler seg. Nakken nakker seg. Alt strammer». Dette er eventyrets og barnas egen språkdrakt. Svein Nyhus' illustrasjoner har også elementer av barns tegnemåte, med aktiv bruk av farger og størrelse for å understreke historien. Bøker er en god innfallsport til grensesprengende opplevelser, fordi barnet kan styre hva det vil dvele ved, når det trenger mer forklaring og hva det vil hoppe fort over. Derfor kan bøker ha sterke virkemidler uten å bli overveldende. Kloke voksne lytter til barnet og lar det selv få styre valg av bøker og lesefart. Barn har ikke vondt av grøss og sorg i en slik sammenheng.

Min påstand blir at boken «Sinna Mann» i utgangspunktet passer for «alle» barn. Men kanskje ikke for alle voksne? Både små og store barn elsker å bli lest for. Fellesskapet rundt boken betyr like mye som teksten og bildene. Voksne som ikke føler seg komfortable med boken, skal antagelig ikke lese den for sitt barn.

Ulrik Fredrik Malt, Nils Rettersdøl og Alv A. Dahl

Lærebok i psykiatri (2. utg.)

Oslo: Gyldendal Akademisk, 2003

Kr 745. 942 sider. ISBN 82 - 05 - 28070 - 3

Omtala av Årstein Skiftun

Psykiske lidningar er ei vekstnæring. Med politisk prioritering av fagfeltet, føl-gjer aukande engasjement i feltet frå ulike fagmiljø, utdanningsinstitusjonar og forlag. Den føreliggande «Lærebok I psykiatri» viser at temaet nå bokstavleg talt er blitt ein tungvektar i det norske fagbokfeltet. 942 tettskrivne sider er den nye læreboka til trekløveret Ulf Fredrik Malt, Nils Retterstøl og Alv A. Dahl – alle professorar i psykiatri.

Det er ei omfattande og grundig bok, prega av dei tre forfattarane sine ulike faglege ståstader og fordjupingsområde. Stikkord kan vere Retterstøl som ein av dei sentrale seniorane i norsk psykiatri, særleg kjent for sjølv-mordsforskning, Malt med tung forankring i psykosomatisk psykiatri og psykoterapeutisk orientert mot kognitive innfallsvinklar, og Dahl med inngåande psykodynamisk terapeutisk bakgrunn og forskning mellom anna inn mot personlegdomslidingar.

Boka har ei inndeling som forventast av ei «lærebok i psykiatri» med his-toriske og faglege orienteringskapittel innleiingsvis, og deretter kapittel om ulike typar psykiske lidningar. Generelt er dette ei bok som er vanskeleg å vur-dere. Ved komprimerte samandrag, vil alle kunne finne element ein kjenner seg utilpass ved. Og jo meir eindimen-sjonal ein er i si psykopatologi-oppfat-ning og behandlingstilnærming, jo meir provosert vil ein nok kunne bli av ei pragmatisk bok som dette, som likestil- ler alle metodar og summarisk attgir effektstudier.

Personleg ser eg på meg sjølv som ein pragmatisk kliniskar av den eldre garde. Eg har nå hatt boka liggande nokre månader på skrivebordet mitt – og teke eit kapittel i ny og i ne. Og eg likar boka. Eg opplever boka som velskriven – og at eg blir dregen med i skildringa av enkeltmenneska forfattarane

lar oss møte. Eg finn óg ei gjennomgåande varm behandlingsoptimistisk haldning, som ikkje alltid har vore kvardagskost i lærebøker frå «psykiatrisk hald».

Schizofrenikapitlet er til dømes det beste eg har lese på norsk om denne lidinga. Det er skriva på ein måte som gjer at også den psykosetrua pasienten vil kunne lese dette og sitje att med ein realistisk behandlingsoptimisme.

Eit generelt pedagogisk problem for forfattarane har vore å få fram ulike forklaringsmodellar for psykopatologi på ein forståeleg måte. Her har dei til dels inngått kompromiss på kostnad av formidlingsnivået.

Når schizofreni ut frå psykoanalytisk teori blir forklart med at «Freud opp- fattet schizofreni som en narsissistisk nevrose (fra) en konflikt som fører til at libido trekkes bort fra de ytre objek-ter og vendes innover mot ego» – så går nok dette hus forbi for dei fleste lesarar som ikkje spesielt har sett seg inn i psykoanalytisk teori. Og på same måten om angstlidningar i kognitivt per- spektiv: «Når individet oppfatter situa- sjonen som farlig, aktiveres automatisk og refleksmessig angstpregede cognitive skjemaer. Slike skjemaer er tenkt som moduler av kognitiv struktur utviklet fra tidligere erfaringer». Kjende omgrep for dei som er «innanfor», men gresk for dei som står utanfor denne tradisjonen.

Slike døme finn ein mange av – og ein må vel konstatere at dette er nook av prisen ein må betale når ein freistar fange så breitt som desse forfattarane legg opp til. Det viktige er at dei ulike forståingsformene og behandlingsmeto- dane blir omtalt med respekt og tyngde, og at det dermed blir slått fast at «state of the art» ikkje berre er knytt til synapsar og kjemi, men til eit mangfald av innfallsvinklar og metodar som alle har sin plass i den kliniske kvardagen. I dette perspektivet oppfatar eg «Lærebok i psykiatri» som ei viktig bok – som bør kunne fungere som ein brubyggjar mellom fagmiljø og faggrupper i det psykiske helsevernet.

Til slutt må eg likevel tillate eit lite hjartesukk om bruken av «psykiatriom- grepet». Boka hadde vore ennå meir samlande om forfattarane hadde tona ned profesjonsomgrepet sitt, og kalla feltet det som det i røynda er – psykisk helsevern – og kalla boka ei lærebok om psykiske lidningar! Rett skal imidlertid vere rett: I sjølve boka gjennomfører dei bruk av omgrepet «psykiske lidningar» om dei ulike diagnostiske tilstandane som blir drøfta. Den skal dei ha!